

Onderzoek naar kindermishandeling

Voor het opsporen,
voorkomen en stoppen van
kindermishandeling

ZonMw

Inhoud

Inleiding	3
Implementatie impuls Kindcheck bij de GGZ.....	4
VoorZorg in het sociale domein	5
Implementatie GIPS methodiek binnen het Multidisciplinair Centrum aanpak Kindermishandeling (MDCK) Zuid Kennemerland, IJmond en de Haarlemmermeer	6
KinderrechtenNU in de klas	7
Consortium Vroeg preventieve interventies ter voorkoming van kindermishandeling – Fase 2.....	8
Evaluatie van een nieuw behandelmodel na kindermishandeling: Gezinsaanpak en EMDR geïntegreerd.....	9
Doen wat werkt: Het eerste effectiviteitsonderzoek in Nederland naar een multidisciplinaire aanpak van kindermishandeling - Resolutions Approach.....	10
Behandelen van gedragsproblemen bij kinderen in multiprobleemgezinnen: In-Vivo coaching in Parent-Child Interaction Therapy (PCIT) geanalyseerd	11
Effectiviteit van het trainingsprogramma 'Signalering en gespreksvoering met ouders' voor professionals binnen peutercentra en voorscholen	12
De rol van docenten in het basisonderwijs bij self-disclosures van kindermishandeling: het benutten van een krachtig signaal om kindermishandeling vroegtijdiger te stoppen	13
Opheffen onveiligheid: hoe doe je dat?	14
Kunnen docenten de bespreekbaarheid van kindermishandeling onder kinderen vergroten, en hoe krijgen ze dat voor elkaar? – een secundaire analyse -	15
Verbetering feitenonderzoek kindermishandeling bij Veilig Thuis: Implementatie en evaluatie van het NICHD protocol vergeleken met de huidige praktijk.....	16
Samenwerken aan veiligheid: de werkwijze van MDA++ Friesland	17
Luid & Duidelijk, de stem van het kind in de keten	18
Evaluatie Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de Wet verwijzindex risicojongeren (VIR)	19
Validatie van de ALPHA-NL.....	20
Onderzoek naar gemeentelijke aanpak kindermishandeling en partnergeweld	21
Handle with Care	22
Prevalentieonderzoek huiselijk geweld en kindermishandeling.....	23
Treating child abuse related PTSD in adolescents. Is skills training helpful or needed?	24

Inleiding

Kindermishandeling heeft zeer ingrijpende gevolgen voor de mentale en fysieke gezondheid van kinderen. Niet alleen tijdens de kinderjaren, maar ook op latere leeftijd. Het is dan ook belangrijk om kindermishandeling te voorkomen en daadkrachtig te bestrijden.

Als samenleving hebben we de verantwoordelijkheid om kindermishandeling te voorkomen, signaleren, stoppen en behandelen. Dat kan door kinderen en het gezin in risicovolle situaties opvoedondersteuning aan te bieden. En door direct opvang en begeleiding te bieden voor kinderen die slachtoffer zijn van kindermishandeling, maar daarbij ook aan hun ouders te denken. Tevens is het van belang dat daders, naast straf, óók de juiste behandeling krijgen. Goede samenwerking is daarbij essentieel. De laatste jaren zijn er in Nederland stappen gezet om kindermishandeling eerder te signaleren en te voorkomen. We weten meer, we kunnen meer. Toch zijn er nog onvoldoende instrumenten en interventies beschikbaar om altijd effectief te kunnen werken.

Ontwikkeling van nieuwe instrumenten en interventies tegen kindermishandeling

ZonMw financiert de ontwikkeling van nieuwe instrumenten om risico's op kindermishandeling zo vroeg mogelijk op te sporen én om kindermishandeling te voorkomen en te stoppen. Daarnaast wordt met ZonMw-subsidie onderzocht welke interventies mogelijk zijn en wat werkzame elementen daarin zijn bij het voorkomen van kindermishandeling. Ook worden andere factoren onderzocht die het effect in de aanpak van kindermishandeling bepalen, zoals basisvaardigheden en afstemming, rol- en taakverdeling tussen de verschillende ketenpartners en disciplines.

ZonMw heeft samen met de toenmalige Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik een gezamenlijke, breed gedragen Onderzoeksagenda Effectiviteitsonderzoek kindermishandeling opgesteld. Via het ZonMw-deelprogramma Kindermishandeling, onderdeel van het programma Veilig opgroeien, heeft het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport het mogelijk gemaakt om te starten met de uitvoering van een deel van deze onderzoeksagenda.

Samen voor een effectievere aanpak

Binnen het deelprogramma Kindermishandeling zijn afstemming tussen de verschillende onderzoeksprojecten, het gebruiken van reeds opgedane kennis, en samenwerking in uitvoering, onderzoek en financiering belangrijke aandachtspunten. Naast kennisontwikkeling wordt bovendien ingezet op het toepassen en verspreiden van reeds beschikbare kennis. Op deze manier kan de wetenschappelijke onderbouwing het voorkomen, signaleren, stoppen en behandelen van (de gevolgen) van kindermishandeling verder brengen. Dit is een belangrijke stap in het bestrijden en voorkomen van kindermishandeling en wordt een effectievere aanpak van kindermishandeling mogelijk.

In deze bundel vindt u informatie over lopende en recent afgesloten onderzoeksprojecten die binnen én buiten ZonMw lopen op het gebied van kindermishandeling.

Het geeft een actueel overzicht van welke onderzoeken op het gebied van kindermishandeling er op dit moment worden uitgevoerd, wat hun aanpak is, welke resultaten er al zijn en welke resultaten we nog kunnen verwachten.

Meer weten?

Ga naar www.zonmw.nl/kindermishandeling.

Juni 2019

Implementatie impuls Kindcheck bij de GGZ

Projectnummer: 729600003

Projectleider: Hester Diderich

Samenwerkingspartners: branche-organisaties GGZ

Doel

De volwassen GGZ informeren over de Kindcheck en ondersteunen bij de implementatie hiervan in beleid en praktijk. Daarnaast inventariseren van belemmerende en faciliterende factoren bij het werken met de Kindcheck.

De Kindcheck houdt in dat je je bij bepaalde groepen volwassenen nagaat of zij voor minderjarige kinderen zorgen en of kinderen daar veilig opgroeien. De check is onderdeel van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Resultaten

Belangrijkste resultaten tot nu toe zijn een toename in het aantal GGZ-instellingen waar de Kindcheck is opgenomen in het beleid en het gebruik van de Kindcheck in de praktijk. Maar ook een duidelijk beeld van de faciliterende en belemmerende factoren van het werken met de Kindcheck. Zie <https://youtu.be/vqrdqIWUeLk> voor meer informatie.

Een verwacht resultaat is het intensiever ondersteunen van GGZ-instellingen die nog niet voldoen aan de gestelde basiseisen implementatie Kindcheck. En het begeleiden van nieuwe GGZ-organisaties, die voorheen nog niet waren meegenomen in de implementatie-impuls.

Aanpak

Iedere GGZ-instelling levert een gemandateerde die namens de instelling het aanspreekpunt is en vragenlijsten invult met betrekking tot de implementatie van de Kindcheck. Zodra het beleid op orde is, wordt met een bezoek op de werkvloer geïnventariseerd wat de belemmerende en faciliterende factoren zijn tijdens het werken met de Kindcheck. De uitkomsten worden teruggekoppeld aan de gemandateerde, zodat die implementatie in de praktijk kan verbeteren en borgen.

Voor de instellingen waaraan geen bezoek gebracht wordt, is er een zelfevaluatietool gemaakt. Die kunnen instellingen met hetzelfde doel uitzetten onder medewerkers van verschillende afdelingen. Op www.kindcheck-ggz.nl staat informatie over de Kindcheck en de verbeterde meldcode.

Participatie

Op basis van ervaringen van behandelaars is een volgend project gestart met goedkeuring en medewerking van jongeren, waaronder het jongerentaskforce van Augeo. Voor meer informatie: www.buitenshuisproject.nl en <https://youtu.be/aMr90l194Xs>.

VoorZorg in het sociale domein

Projectnummer: 736200011

Projectleider: Mariëtte Hoogsteder

Samenwerkingspartners: GGD Hollands Noorden, GGD Amsterdam, GGD Hart voor Brabant, Nederlands Centrum Jeugdgezondheid en anderen in de keten

Doel

Overzicht krijgen van bevorderende factoren en knelpunten in de samenwerking tussen VoorZorg, een intensief programma van huisbezoeken door ervaren VoorZorgverpleegkundigen, en het sociaal domein/wijkteam. Daarnaast het verbeteren van de aansluiting van preventieve JGZ voor risicogezinnen bij het sociaal domein.

Resultaten

Gemeenten kopen VoorZorg in en richten parallel daaraan lokale teams of wijkteams op voor ondersteuning. Ze leggen in hun beleidsnotities weinig of geen verbinding tussen preventie(programma's) en zorg. Samenwerking is geen thema, noch in beleid, noch in praktijk. Wel zijn alle betrokken – cliënten, verpleegkundigen, wijkteam professionals, beleidsambtenaren – zeer tevreden over het programma VoorZorg, maar de integrale aanpak van VoorZorg heeft geen voorbeeldfunctie.

Verwacht wordt nog een publicatie in een Nederlandstalig vaktijdschrift over gemeentelijk beleid rond preventie en zorg voor kwetsbare (aanstaande) gezinnen. Daarnaast een wetenschappelijk artikel over samenwerking in integrale zorg en ondersteuning, samenvatting(en) in de vorm van een webartikel en/of factsheet voor gemeenten en voor VoorZorg-managers. Tot slot een presentatie op internationaal congres EUSUHM (september 2019).

Aanpak

Vier perspectieven worden onderzocht: cliënten (VoorZorggezinnen), professionals (VoorZorgverpleegkundigen, leden wijkteams), organisaties (JGZ) en systeem (gemeenten en wijkteams). Dit door verzamelen en analyseren van documenten (beleidsrapporten Jeugd van alle gemeenten waarin VoorZorg wordt uitgevoerd), interviews (met cliënten, VoorZorgverpleegkundigen, professionals wijkteams, managers JGZ en beleidsambtenaren) en vragenlijsten (onder alle VoorZorgverpleegkundigen in Nederland).

Participatie

Cliënten (jonge moeders van kinderen tussen 0 en 2 jaar in kwetsbare gezinnen) vormen het startpunt van interviews met hen en met professionals uit de 'cirkels' van ondersteuning, zorg en beleid om hen heen, in het bijzonder de VoorZorgverpleegkundigen.

Implementatie GIPS methodiek binnen het Multidisciplinair Centrum aanpak Kindermishandeling (MDCK) Zuid Kennemerland, IJmond en de Haarlemmermeer

Projectnummer: 737200007

Projectleider: Deelprojectleider Linda Vogtländer

Samenwerkingspartners: Het betreft een deelproject academische werkplaats transformatie jeugd (in casu Multidisciplinair Centrum aanpak Kindermishandeling (MDCK) Zuid Kennemerland, IJmond en de Haarlemmermeer

Doel

Implementeren van GIPS inclusief een gekoppeld digitaal gezinsdossier bij het MDCK in Haarlem. Tweede doel: GIPS in samenwerking met praktijkpartners doorontwikkelen tot een landelijk bruikbaar en overdraagbaar model.

GIPS staat voor Gestructureerde en Gezinsgerichte Intersectorale Professionele Samenwerking. De GIPS sluit inhoudelijk en procesmatig aan bij het (tevens door Linda Vogtländer en Sander van Arum ontwikkelde) Triage-instrument van Veilig Thuis en bij het door deze auteurs geschreven landelijke visiedocument 'Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risico-gestuurde zorg'. GIPS verwijst ook naar het aanleggen van een gipsverband, wat een breuk kan helen.

In een eerdere pilot met vijftien gezinnen waar jarenlang sprake was van structurele onveiligheid, bleek de GIPS zeer effectief in het tegengaan van terugval (nul meldingen).

Resultaten

Uit de evaluatie van de GIPS-pilot blijkt dat deze methodiek voor samenwerking in belangrijke mate bijdraagt aan het tot stand brengen van veiligheid voor structureel onveilige gezinnen. Ook blijkt dat de GIPS positief wordt gewaardeerd door alle betrokken professionals. Tegelijkertijd wordt maar zeer beperkt gebruik gemaakt van het elektronisch gezinsdossier GIPSONline en zijn vele mogelijkheden voor efficiënt en gericht samenwerken. De belangrijkste reden hiervoor is dat de professional GIPSONline ziet als een tweede dossier naast het eigen (uiteeraard verplichte) dossier, waar ze geen tijd voor kunnen en mogen vrijmaken.

De GIPS-methodiek zonder online dossier is wel doorontwikkeld tot een landelijk overdraagbaar model: de TOP-3 methodiek. Op korte termijn worden in vijf regio's samenwerkende ketenpartners in deze methodiek opgeleid ten behoeve van de doelgroep structureel onveilige gezinnen. De Stichting Civil Care gaat deze opleiding verzorgen.

Participatie

De pilot betreft een methodiek voor samenwerking. Bij elk deelnemend gezin werden in alle drie de fases van de samenwerking zowel de kinderen als de ouders/het netwerk vanaf het begin geïnformeerd en betrokken bij de keuze en de prioritering van de doelen. Bovendien werden de uitkomsten van veiligheidsplan, hulpverleningsplan en herstelplan geformuleerd in de taal van het gezin.

KinderrechtenNU in de klas

Projectnummer: 737200007

Projectleider: Willemijn Dupuis

Samenwerkingspartners: JGZ in samenwerking met Schoolteam (professionals onderwijs en zorg)

De opbrengsten en inzichten uit AWTJ-project in Haarlem zijn aangevuld met de KRNU-ontwikkelingen vanuit de pilots en onderzoeken van de JGZ GGD-en West-Brabant, Hart voor Brabant en Noord Oost Gelderland en weergegeven in onderstaande tekst. Kijkje in de klas:

<https://youtu.be/B8bMSqils3s> , Films for Change.

Doel

Uitvoeren van KinderrechtenNU in de klas op laagdrempelige wijze door alle JGZ-organisaties in Nederland, zodat de kinderen *tools for life* meekrijgen om de regie over hun eigen leven te kunnen voeren en weten hoe ze een ander kunnen helpen. Ervoor zorgen dat het normaal is voor kind, ouders, verzorgers en professionals om hulp te vragen als het niet goed gaat. Dit is te bereiken door KinderrechtenNU in de klas bekend te maken als een fundament in de gezondheidszorg, voor de participatiesamenleving en de democratie 'KinderrechtenNU in de klas' is erkend als een fundament in de gezondheidszorg, voor de participatiesamenleving en democratie.

Resultaten

De belangrijkste resultaten zijn dat kinderen:

- empowerment, weerbaarheid, zelfinzicht krijgen, dat aansluit bij de principes van positieve gezondheid;
- op een laagdrempelige wijze spelenderwijs met elkaar in gesprek gaan over alle onderwerpen die ertoe doen (https://www.kinderrechtenu.nl/assets/files/KRNU_Checklist-KIND.pdf);
- elkaars opgroeisituatie verkennen en een veilige setting creëren in de klas;
- van elkaar leren en een paradigmashift doormaken van dit zijn je rechten naar wat heb je nodig;
- hun eigen verhaal vertellen aan anderen;
- door de nieuwe benadering vernieuwend bezig zijn, hetgeen preventief kan gaan werken;
- gaan participeren in de samenleving en een proces van ontdekken doormaken voor de puberteit;
- zelf weten dat zij er niet alleen voor staan!

Voor het onderwijs is een belangrijk resultaat de aanvulling op de Wet verplichte meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld, invulling van de Wet sociale veiligheid op school en basisvorming van de burgerschapseducatie. In de gezondheidszorg is dat preventieve invulling van de Wet publieke gezondheid en van de Jeugdwet. Voor Nederland: goede verantwoording geven aan het Kindercomité in Genève.

Aanpak

In groep 6, 7 en 8 wordt de workshop uitgevoerd door de JGZ-kinderrechtencoach, de jeugdverpleegkundige met de leerkracht en de (zorg)professionals van het schoolteam. Wat heb je nodig om op te groeien? Wat moet je doen als het niet goed gaat? Wie zijn er voor jou om hulp te vragen? Daarnaast gaan de gesprekken over omgaan met elkaar, voor elkaar zorgen en elkaar helpen. In de toolkit zitten instrumenten zoals het Stappenplan, Kinderrechtenchecklist, KinderHulpcode, OuderHulpcode, ProfessionalHulpcode, KinderrechtenNUspel, KinderMeldcodekaart en de Sociale Kinderkaart.

Participatie

Veel (ongevraagde) adviezen van kinderen en van professionals uit de praktijk en wetenschap zijn door KinderrechtenNU meegenomen in de ontwikkeling van de workshop. Iedere deelnemer (kinderen en volwassenen) wordt actief betrokken bij KinderrechtenNU in de klas. Dat zij elkaar beter leren kennen is de belangrijkste reden dat op iedere workshop zo positief wordt gereageerd.

Consortium Vroeg preventieve interventies ter voorkoming van kindermishandeling – Fase 2

Projectnummer: 741100002

Projectleider: Claudia van der Put

Samenwerkingspartners: In totaal 30 samenwerkingspartners (universiteiten, praktijkinstellingen, samenwerkingsverbanden, kennisinstituten)

Doel

Vergroten van de effectiviteit van (preventieve) interventies ter voorkoming van kindermishandeling. Subdoelen zijn onder meer:

- inzicht in hoe het proces van signaleren van kindermishandeling kan worden verbeterd;
- verbetering van de toeleiding van gezinnen naar de best passende interventies door toepassing van het Risk-Needs-Responsivity-model (RNR-model);
- vergroten van kennis over specifiek werkzame elementen van interventies en de manier waarop deze het beste kunnen worden vormgegeven;
- ontwikkeling (en testen) van optimaal vormgegeven modules van specifieke werkzame elementen;
- ontwikkeling van een keuzetool (computerapplicatie) waarmee inzichtelijk wordt gemaakt welke interventies beschikbaar zijn voor welke specifieke problematiek (risico- en instandhoudende factoren). Deze tool helpt bij het selecteren van interventies bij bepaalde casussen, maar ook bij het zichtbaar maken van lacunes in het aanbod van interventies.

Toepassing van de RNR-principes kan naar verwachting de effectiviteit van interventies ter voorkoming van kindermishandeling vergroten en mogelijk uithuisplaatsing van kinderen voorkomen.

Resultaten

Er is een instrument ontwikkeld voor responsiviteit, er is een eerste multi-level meta-analyse uitgevoerd naar werkzame elementen van oudertrainingen en er zijn modules ontwikkeld met specifiek werkzame elementen (voor regulatie van boosheid, vergroten van zelfvertrouwen, stressreductie en traumabehandeling).

Verwachte resultaten zijn onder meer kennis over de werkzaamheid van het RNR-model in de (preventieve) jeugdhulp en tools om te kunnen werken volgens het RNR-model.

Aanpak

Het project bestaat uit zeven deelstudies. In deze studies wordt onder andere effectonderzoek uitgevoerd, maar ook multi-level analyses, machine learning, N=1-onderzoek en multi-level meta-analyses.

Participatie

Jongeren en ouders worden regelmatig betrokken bij de uitvoering van het project, o.a. door hun mening te vragen over de invulling en vormgeving van studies en (tussentijdse) resultaten van het project. Bij de ouders worden zeer kwetsbare doelgroepen betrokken: voormalig Voorzorg-moeders, huidige Voorzorg-zwangeren en waarschijnlijk ook ervaringsdeskundige tienerouders (vaders en moeders). Hierbij wordt de expertise ingezet van Stichting Alexander (Ivet Pieper) en van het Jeugdplatform Amsterdam (Leo Rutjes). In de voorstudie (fase 1) hebben we jongeren en opvoeders gevraagd naar hun mening over “wat werkt ter voorkoming van kindermishandeling”. De uitkomsten hiervan hebben we meegenomen bij de vormgeving van de projecten in fase 2. In fase 1 noemden jongeren het geven van voorlichting op school bijvoorbeeld het meest; in fase 2 onderzoeken we hoe het komt dat dit zo weinig wordt ingezet op scholen en hoe de inzet kan worden verbeterd.

Evaluatie van een nieuw behandelmodel na kindermishandeling: Gezinsaanpak en EMDR geïntegreerd

Projectnummer: 741200001

Projectleider: Dr. I. Hein

Samenwerkingspartners: AMC/De Bascule

Doel

Een eerste pilotstudie uitvoeren naar de effectiviteit van een nieuw model voor traumabehandeling in combinatie met gezinsbehandeling voor jonge slachtoffers van kindermishandeling bij wie sprake is van gehechtheidsproblematiek, gedragsproblemen en/of PTSS-symptomen.

Resultaten

In het eerste jaar is de methodiek vertaald uit het Engels en deze is in samenwerking met de Amerikaanse ontwikkelaar aangepast aan de Nederlandse context. Vervolgens is een aantal pilotcliënten gemonitord om te bepalen in hoeverre de behandeling toepasbaar is. Vervolgens zijn vanaf de zomer van 2018 zeven van de vijftien inclusies gedaan. Nog eens vier kinderen staan op de wachtlijst en wachten op beschikbaarheid van therapeuten.

De onderzoekers verwachten in 2019 de volgende acht inclusies te doen, zodat ze hun doelstelling van vijftien inclusies halen. Daarna zal op basis van de analyses een eindrapportage geschreven worden.

Aanpak

In deze studie wordt gebruik gemaakt van de N=1-methode (Single-Case Experimental Design, SCED). Deze methode is uitgebreid door de toevoeging van een multiple baseline (drie, vier of vijf weken). Wekelijks zullen metingen worden verricht bij (pleeg)ouders door middel van vragenlijsten op het gebied van PTSS, gehechtheid, zelfregulatie en gedrag.

Participatie

De onderzoekers inventariseren bij de Stichting Alexander welke rol zij kunnen spelen in de verspreiding en toepassing van de resultaten.

Doen wat werkt: Het eerste effectiviteitsonderzoek in Nederland naar een multidisciplinaire aanpak van kindermishandeling - Resolutions Approach

Projectnummer: 741200002

Projectleider: Marija Maric, Annemariëk Sepers

Samenwerkingspartners: Rivierduinen, De Waag, Centrum 45, Altra

Doel

Onderzoeken of de multidisciplinaire oplossingsgerichte methode Resolutions Approach (RA) effectief is bij het stoppen van kindermishandeling. De behandeling wordt als positief ervaren door behandelaren en cliënten, maar is slechts één keer onderzocht op effectiviteit. Binnen dit project wordt onderzocht of er na afloop van deze behandeling nieuwe incidenten van kindermishandeling zijn, en of de behandeling leidt tot minder ouderlijke stress en/of minder posttraumatische stressreacties en emotionele/gedragsproblemen bij kinderen.

Een andere onderzoeksvraag is: zijn er minder incidenten van kindermishandeling tijdens/na Resolutions Approach door het doorbreken van de geheimhouding rondom kindermishandeling? Het doorbreken van de geheimhouding rondom kindermishandeling en huiselijk geweld kan namelijk een werkingsmechanisme zijn. Bij dit onderzoek doorbreken we de geheimhouding vooral door het maken van het beeldverhaal en het betrekken van het sociale netwerk.

Resultaten

Vijftien gezinnen zijn geïnccludeerd en de onderzoekers zijn gestart met het verwerken van data. Er zijn een Nederlands en een Engelstalig artikel gepubliceerd en er zijn wetenschappelijke publicaties en presentaties op congressen.

Aanpak

De onderzoekers maken gebruik van een Single Case Experimental Design. Er vinden vier uitgebreide onderzoeksmetingen plaats door middel van het afnemen van vragenlijsten. De metingen vinden plaats bij de aanmelding (T0 = baseline-meting), vóór de start (T1 = voormeting) en bij de afsluiting van de behandeling (T2 = nameting). Buiten het tijdsbestek van dit onderzoek zullen nog twee follow-up metingen uitgevoerd worden, namelijk drie maanden na afsluiting (T3 = follow-up meting 1), en zes maanden na afsluiting (T4 = follow-up meting 2). Naast de uitgebreide metingen vinden er wekelijkse metingen plaats tijdens de baseline-periode (T0 - T1) en tijdens de interventieperiode (T1-T2).

Behandelen van gedragsproblemen bij kinderen in multiprobleemgezinnen: In-Vivo coaching in Parent-Child Interaction Therapy (PCIT) geanalyseerd

Projectnummer: 741200003

Projectleider: Drs. M.N. Mos

Samenwerkingspartners: Dr. M.E. Abrahamse, Prof. Dr. R.J.L. Lindauer

Doel

Onderzoeken of coaching-technieken in de eerste fase van PCIT-therapie het mogelijk maken voorspellingen te doen over het toenemen van de opvoedvaardigheden en daarmee bijdragen aan de afname van het risico op kindermishandeling. Een ander doel: onderzoeken of de mogelijke werkzame coaching-elementen ook buiten PCIT herkend worden door professionals die met multiprobleemgezinnen werken.

Parent-Child Interaction Therapy (PCIT) is één van de weinige interventies voor jonge kinderen met gedragsproblemen en hun ouders waarvan is aangetoond dat ze het risico op kindermishandeling verkleinen. De ouder-kindrelatie verbetert, ouders reageren positiever op hun kind en er zijn minder problemen en ruzies thuis. De gedragsproblemen van het kind nemen af. Het kind doet vaker en sneller wat zijn ouders zeggen. Ouders hebben minder opvoedstress, doordat ze meer grip hebben op het gedrag van hun kind.

Resultaten

Het codeersysteem waarmee de video's gescoord worden, het Therapist-Parent Interaction Coding System (TPICS), is vertaald van het Engels naar het Nederlands. De onderzoekers hebben met succes toegewerkt naar het betrouwbaar coderen. Daarnaast zijn de onderzoekers getraind in het coderen met behulp van het computerprogramma Observer XT van Noldus. De eerste video's zijn inmiddels gecodeerd. Ook zijn de in Nederland werkende PCIT-therapeuten middels een online enquête bevraagd naar hun ervaringen ten aanzien van de verschillende coaching-technieken en het gebruik hiervan wanneer (risico op) kindermishandeling aan de orde is. De analyse van de resultaten moet nog plaatsvinden.

De uitkomsten van het onderzoek worden door de onderzoekers nog teruggekoppeld aan diverse betrokkenen, waaronder de reeds opgeleide PCIT-therapeuten. Deze terugkoppeling vindt plaats door middel van een factsheet over de werkzame coaching-elementen. Daarnaast zou de huidige training voor nieuwe PCIT-therapeuten kunnen worden aangepast, bijvoorbeeld door meer aandacht te besteden aan de meest effectieve coaching-technieken.

Uit het onderzoek kan blijken dat bepaalde coaching-vaardigheden effectief zijn. Dan is het interessant om te weten of deze ook buiten PCIT herkend worden als helpende attitude. Dit zal worden geïnventariseerd bij andere professionals die te maken hebben met gezinnen met jonge kinderen waarbij (risico op) kindermishandeling aan de orde is.

Aanpak

In het huidige onderzoeksproject wordt gebruikgemaakt van een bestaande database, aangevuld met beschikbare video-opnames (van de coaching binnen PCIT). Deze worden geanalyseerd met een TPICS, ontwikkeld in de Verenigde Staten (Barnett, Niec, & Peer, 2014). Dit codeersysteem richt zich op therapeutische vaardigheden. Er wordt onderzocht wat de relatie is van de coaching-vaardigheden van de therapeut tot de ouderschapsvaardigheden en de gedragsproblemen van het kind van de ene sessie naar de andere sessie. Het gaat om retrospectief cross-sectioneel onderzoek.

Participatie

De PCIT-therapeuten in Nederland zijn gevraagd deel te nemen aan een online enquête. Verder wordt er in dit onderzoek gebruik gemaakt van bestaand videomateriaal.

Effectiviteit van het trainingsprogramma 'Signalering en gespreksvoering met ouders' voor professionals binnen peutercentra en voorscholen

Projectnummer: 741200004

Projectleider: Lex Wijnroks

Samenwerkingspartners: Welzijnsorganisatie Spelenderwijs, Utrecht, Samen-Veilig Midden-Nederland

Doel

Evalueren van het trainingsprogramma 'Signalering en gespreksvoering met ouders' voor professionals die werkzaam zijn binnen de kinderopvang en peutercentra.

Het programma richt zich op verbetering van de signalerings- en communicatieve vaardigheden van professionals.

Resultaten

Uit het onderzoek blijkt dat het trainingsprogramma beperkt effectief is. De trainingsgroep voelde zich na de training meer competent in het signaleren van emotionele verwaarlozing en het bespreekbaar maken van kindermishandeling met de ouders of verzorgers dan voor de training. De houding ten aanzien van ouders/ verzorgers die zich schuldig maken aan kindermishandeling veranderde door de training echter niet. Ook voelde de trainingsgroep zich niet meer competent in de eigen communicatieve vaardigheden. Alle deelnemers zijn zes tot negen maanden na de training geïnterviewd. Het enige effect dat hieruit naar voren kwam, was dat de trainingsgroep vaker overleg voerde met een professionals dan de controlegroep.

De resultaten van het onderzoek worden gepresenteerd op het congres Jeugd in Onderzoek. Het onderzoeksrapport wordt aangeboden aan het Nederlands Jeugdinstituut (NJI). Dit jaar zal een publicatie over het onderzoek aan een vakblad worden aangeboden.

Aanpak

Het effect van het programma is onderzocht in een multicenter gerandomiseerde trial met twee groepen (een trainingsgroep en een controlegroep) en met een voor- en nameting en een follow-up na een half jaar. In de multicenter trial zijn honderd pedagogisch medewerkers en twaalf zorgconsulenten *random* toegewezen aan een trainingsgroep en een controlegroep. De trainingsgroep leerde signalen van kindermishandeling te herkennen en gerichte adviezen te geven aan ouders. Daarnaast oefende deze groep met het voeren van gesprekken met ouders. Hierbij werd gebruik gemaakt van een professionele acteur.

Via vragenlijsten is deelnemers gevraagd in hoeverre zij zichzelf competent achtten in het signaleren van kindermishandeling, het voeren van gesprekken met ouders, het bespreekbaar maken van de problemen en het geven van hulp. Daarnaast is gemeten wat de training heeft gedaan met de houding van de deelnemers ten opzichte van ouders die zich schuldig maken aan kindermishandeling.

Participatie

Bij de opzet van het onderzoek zijn geen jongeren of ouders betrokken.

De rol van docenten in het basisonderwijs bij self-disclosures van kindermishandeling: het benutten van een krachtig signaal om kindermishandeling vroegtijdiger te stoppen

Projectnummer: 741200005

Projectleider: Cees Hoefnagels

Samenwerkingspartners: IMW en SMW Tilburg, Gemeente Tilburg, Taskforce Kindermishandeling Hart van Brabant, vertegenwoordiging van het PO en trainers in de Klankbordgroep

Doel

Zicht krijgen op de (basis-)vaardigheden en tekorten daaraan die docenten rapporteren in het hanteren van de instrumentele en sociaal-emotionele gevolgen bij kinderen die kindermishandeling onthullen bij het deelnemen aan een weerbaarheidstraining in de klas.

Een tweede doel is ontdekken of er een toename is in het aantal onthullingen van kindermishandeling door kinderen die aan de weerbaarheidstraining deelnemen ten opzichte van het aantal onthullingen van kindermishandeling door kinderen die niet aan een weerbaarheidstraining deelnemen. Ten slotte is het doel om aanbevelingen te formuleren voor een grotere bespreekbaarheid van kindermishandeling door docenten in de klas en voor het gebruik en de toepassing van de Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling.

Resultaten

Het grootste deel van de interviews is afgenomen (nog niet geanalyseerd):

- Haans, T. & Hoefnagels, C. Over aanscherping van de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. *Jeugdbeleid* (2018) 12:169–176, <https://doi.org/10.1007/s12451-018-0185-y>
- Lezing: 'ik maak het verschil' - bijdrage aan de discussie over de rol van leerkrachten bij huiselijk geweld en kindermishandeling - 9 oktober '18 voor bestuurders en directies PO en VO Midden Brabant, georganiseerd door de Taskforce Kindermishandeling Hart van Brabant.
- Enkele bijdragen in het kader van de Week tegen Kindermishandeling (Utrecht, Tilburg)

Er volgen nog een wetenschappelijke publicatie, vakpublicatie, expertmeeting en een presentatie in Midden-Brabant en/of andere bijdrage(n) aan de Taskforce Kindermishandeling Hart van Brabant.

Er is een expertmeeting gehouden. We onderzoeken nu de mogelijk vergaande implicaties hiervan voor de praktijk en het beleid en leggen die binnenkort aan ZonMw voor. Een wetenschappelijk manuscript wordt binnenkort ingediend ter publicatie. Hierin wordt het effect van de interventie vastgesteld alsmede de effectbepalende condities, en deze worden geïnterpreteerd. Evenals een vakpublicatie op het gebied van onderwijs/jeugd. In Midden-Brabant zal in overleg met Taskforce Kindermishandeling Hart van Brabant tenminste nog een presentatie gegeven worden.

Aanpak

De hoofdvraag wordt met name beantwoord door het afnemen van 20 tot 25 semigestructureerde interviews bij leerkrachten en IB'ers in het basisonderwijs en door kwalitatieve analyse van deze interviews. Om het beloop te kunnen vaststellen worden deze interviews afgenomen enkele maanden na de onthullingen (onthullingen waarvan met enige regelmaat sprake is tijdens het geven van een omschreven weerbaarheidstraining aan kinderen in het basisonderwijs).

Het tweede doel wordt gerealiseerd door met een quasi-experiment vast te stellen of een weerbaarheidstraining aan kinderen in het basisonderwijs leidt tot een significante toename van onthullingen ten opzichte van de conditie waarin geen weerbaarheidstraining gegeven wordt.

Participatie

Vooralsnog niet. Het wordt in overweging genomen om ervaringsdeskundige jongeren uit te nodigen voor deelname aan de klankbordgroep.

Opheffen onveiligheid: hoe doe je dat?

Projectnummer: 741200006

Projectleider: Leonieke Boendermaker, Hogeschool van Amsterdam

Samenwerkingspartners: Jeugdbescherming Amsterdam, gemeente Amsterdam

Doel

Jeugdbescherming Amsterdam heeft een trainingsaanbod 'Onveiligheid Opheffen' ontwikkeld om professionals te ondersteunen bij het signaleren van en handelen rondom onveiligheid in gezinnen. Het lectoraat Kwaliteit en Effectiviteit in de Zorg voor Jeugd onderzoekt in hoeverre deze trainingen professionals helpen in hun werk en welke randvoorwaarden vanuit de organisatie nodig zijn om professionals hierin te ondersteunen.

Resultaten

Vier van de vijf cases zijn gedaan en analyses zijn in volle gang. Ook cliëntenraadpleging heeft plaatsgevonden. Metingen met ontwikkelde zelfreflectie-instrument lopen.

De verwachting is dat er meer inzicht ontstaat in de invloed van training van professionals. Maar ook in wat er naast training nog meer nodig is voor implementatie van de werkwijze rond het opheffen van onveiligheid in gezinnen. Verder een factsheet cliëntperspectief en nog meer integratie van dit perspectief in de trainingen; een zelfreflectie instrument over signaleren en handelen rond onveiligheid.

Aanpak

Het onderzoek bestaat uit drie onderdelen: 1) metingen onder professionals die training volgen over ontwikkeling in herkennen en handelen rondom onveiligheid in gezinnen; 2) casestudie met vijf cases van organisaties die training gevolgd hebben over de training zelf en wat nodig is voor verdere implementatie van de werkwijze; 3) cliëntenraadpleging om perspectief van cliënten in beeld te brengen en te zorgen dat dit goed geïntegreerd wordt in de trainingen van Jeugdbescherming Amsterdam over het opheffen van onveiligheid in gezinnen.

Participatie

De onderzoekers hebben met jongeren en ouders van verschillende cliëntenraden en het Jeugdplatform gesproken. Deze gesprekken hebben inzicht gegeven in wat belangrijk is om mee te nemen in de training. Inmiddels zijn de eerste bevindingen voorgelegd aan de begeleidingscommissie. Deze commissie bestaat uit organisaties die allemaal met jongeren werken en de training kennen. Een aantal van de genoemde bevindingen zitten al in de training verwerkt, maar dit gesprek maakte ook duidelijk dat er nog veel verbeterkansen zijn.

Kunnen docenten de bespreekbaarheid van kindermishandeling onder kinderen vergroten, en hoe krijgen ze dat voor elkaar? – een secundaire analyse -

Projectnummer: 741200007

Projectleider: Cees Hoefnagels

Samenwerkingspartners: Verwey-Jonker instituut, Trimbosinstituut, EDG, PO Raad e.a.

Doel

Met name meer inzicht krijgen in welke factoren een rol spelen in de invloed van een lespakket over kindermishandeling op de bespreekbaarheid van kindermishandeling. Nevendoelen zijn: de wetenschappelijke evidentie vaststellen van de werkzaamheid van een lespakket over kindermishandeling in de bovenbouw van het basisonderwijs, en het leveren van een bijdrage aan de methodologische ontwikkeling op dit relatief onontgonnen gebied.

Het lespakket betreft een Klokhuisaflevering over kindermishandeling en wordt aan leerlingen in de bovenbouw van het basisonderwijs aangeboden. We kijken naar de invloed van docent- en kindfactoren op de bespreekbaarheid en het herkennen van kindermishandeling door kinderen, waarbij drie vormen worden onderscheiden: verwaarlozing en psychische en fysieke kindermishandeling.

Resultaten

Er is een manuscript in voorbereiding (to be peer-reviewed, Engelstalig). Kinderen in de experimentele conditie zijn na school meer over kindermishandeling gaan praten en zijn kindermishandeling eerder gaan herkennen dan kinderen in de controleconditie. Ook is er een expertmeeting geweest waarvan de implicaties en implementatiekansen de komende maanden duidelijk worden. In het gunstigste geval heeft dit (verstreckende) gevolgen voor het beleid voor het hoger onderwijs (Pabocurriculum) voor docenten met betrekking tot het omgaan met kindermishandeling in de klas en levert het een bijdrage aan het overheidsprogramma 'Ieder kind geïnformeerd'. Er verschijnen nog twee Nederlandstalige publicaties in vaktijdschriften.

Aanpak

Een secundaire analyse van al verworven data (binnen een quasi-experimenteel design met een aanvullende testeffectconditie). Data-analyse op een unieke dataset afgenomen bij kinderen (N=1752) uit 110 klassen en hun leerkrachten. De data zijn verzameld bij kinderen van etnisch diverse afkomst of met relatief laagopgeleide ouders, in de bovenbouw van het basisonderwijs. In deze populatie komt kindermishandeling vaker voor. Met logistische multi-levelanalyse is nagegaan waaraan effecten kunnen worden toegeschreven. Dit wordt met name gedaan door middel van moderatie- en mediatie-analyses. Verder vindt een expertmeeting plaats waarvoor afgevaardigden uit zeer uiteenlopende werkvelden/expertisegebieden worden uitgenodigd.

Participatie

Ervaringsdeskundigen jongeren maakten deel uit van de expertmeeting.

Verbetering feitenonderzoek kindermishandeling bij Veilig Thuis: Implementatie en evaluatie van het NICHD protocol vergeleken met de huidige praktijk

Projectnummer: 741200008

Projectleider: Prof. dr. Corine de Rooter, Brenda Erens, MSc (uitvoerder)

Samenwerkingspartners: Universiteit Maastricht, Veilig Thuis. De begeleidingscommissie bestaat uit het Nederlands Jeugdinstituut, het ministerie VWS, de VNG en Defence for Children

Doel

Vergelijken van het wetenschappelijk getoetste NICHD-interviewprotocol met de staande praktijk (controle-interview) bij twee VT-organisaties (West-Brabant en Zuid-Limburg) ten behoeve van Verbetering feitenonderzoek Veilig Thuis in de aanpak van kindermishandeling.

Resultaten

De dataverzameling loopt nog: de onderzoekers verzamelen in elke conditie dertig interviews. Ze verwachten dat het NICHD-protocol leidt tot meer gedetailleerde, accurate verklaringen en dat de kinderen minder stress ervaren bij het NICHD-interview.

Aanpak

Een deel van de onderzoekers werkzaam bij de twee deelnemende VT's is getraind in het NICHD-protocol. Zestig kinderen worden willekeurig toegewezen aan NICHD- of controle-interviews (meestal de Drie Huizenmethode). Alle interviews worden op video opgenomen en woordelijk uitgetypt. De interviews worden op twee manieren gecodeerd: (1) het type vragen wordt gecategoriseerd en (2) de antwoorden van het kind worden gecategoriseerd. Voor en na elk interview wordt een emotievragenlijst afgenomen om de gemoedstoestand van het kind te bepalen.

Participatie

Beperkt: de resultaten van het project zullen uiteindelijk gedeeld worden met de ketenpartners van VT, waaronder de gemeentes (die verantwoordelijk zijn voor de inzet van de juiste hulpverlening).

Samenwerken aan veiligheid: de werkwijze van MDA++ Friesland

Projectnummer: 741300001

Projectleider: Dr. F.C. Kunseler, Fier

Samenwerkingspartners: Fier (Drs. A. van Dijke); Regiecentrum Bescherming en Veiligheid (J. Nijland); Praktikon (Prof. dr. R.H. Scholte); Verwey Jonker (B.Tierolf); MDC-K (R. Tolsma); Hogeschool Leiden (Dr. G.H.P. van der Helm)

Doel

In kaart brengen welke elementen van de werkwijze daadwerkelijk opgevolgd worden in de aanpak van MDA++ en of deze nieuwe aanpak een positief effect heeft (afname geweld in gezinnen en toegenomen veiligheid). De effectiviteit van de werkwijze van het MDA++ Friesland wordt door literatuur en eerste aanwijzingen uit onderzoek ondersteund. Bovendien draait het MDA++ nu bijna zes jaar; in die periode is veel kennis opgebouwd en is de aanpak aangescherpt. De werkzaamheid van de aanpak is echter nog niet gestaafd met onderzoek.

Resultaten

De kennis voortkomend uit het onderzoek over werkzame elementen van de MDA++-werkwijze zal op twee manieren worden overgedragen, namelijk door 1) resultaten te delen binnen het MDA++-team ten behoeve van doorontwikkeling en 2) uitkomsten van het onderzoek te delen met andere regio's, organisaties, samenwerkingsverbanden en initiatieven ten behoeve van overdracht van de werkzame elementen. Om overdraagbaarheid van de werkwijze naar andere organisaties te bevorderen, worden drie producten ontwikkeld: een handleiding bij de werkwijze, een bijbehorende video waarin de werkwijze wordt getoond aan de hand van een casus en een workshop voor voorzitters.

Aanpak

Het Verwey-Jonker Instituut voert onderzoek uit bij het MDA++. Voor dit onderzoek worden bij gezinnen vragenlijsten afgenomen over partnergeweld, kindermishandeling en emotionele veiligheid van kinderen bij conflictsituaties. Hierdoor zijn eventuele veranderingen op deze gebieden te constateren. Met dossieronderzoek zal gescoord worden in hoeverre er in de casussen die in het Verwey-Jonkeronderzoek betrokken zijn volgens de elementen van het MDA++ Friesland is gewerkt. Vervolgens worden de uitkomsten van de vragenlijsten aan het dossieronderzoek gekoppeld. Hierdoor kan bekeken worden in welke mate het opvolgen van elementen op het gebied van regievoering, rol- en taakverdeling bij gezinnen bijdraagt aan afname van geweld en toename van veiligheid.

Participatie

Binnen MDA++ Friesland staan samenwerking tussen professionals (ook extern aan het kernteam) én met gezinnen, shared decision-making en gezamenlijk commitment aan de doelen centraal. In interviews wordt dan ook gevraagd naar het perspectief van deze verschillende partijen op de werkwijze en de onderlinge samenwerking.

Luid & Duidelijk, de stem van het kind in de keten

Projectnummer: 741300002

Projectleider: Remy Vink, TNO

Samenwerkingspartners: Veilig Thuis en GGD MH en Haaglanden, AWP SAMEN

Doel

Het doel van het project is tweeledig. Enerzijds nagaan wat er in de samenwerking bij (vermeende) kindermishandeling nodig is om de stem van de jongere structureel een volwaardige plek te geven. Anderzijds inzichtelijk krijgen op welke wijze een onafhankelijke ketenbrede steunfiguur voor jeugdigen hieraan kan bijdragen.

Resultaten

De onderzoekers zijn in fase 2: het ontwikkelen van de werkwijze met een onafhankelijke ketenbrede steunfiguur. Hiervoor vinden in maart en april (2019) vier werksessies plaats met professionals, jongeren en ouders. De onderzoekers zijn (vrijwel) klaar met literatuurstudie, field visits bij vergelijkbaar aanbod en interviews en focusgroepen met jongeren en ouders. Voor de zomer (2019) starten zij met de pilot en actie-onderzoek.

Aanpak

In dit project wordt onderzocht wat er nodig is om de stem van het kind een vaste plek te geven in het proces dat volgt na een melding bij Veilig Thuis, en of een 'onafhankelijke steunfiguur' voor kinderen hiervoor een goed idee is, wat een steunfiguur moet kunnen en doen of laten. De onderzoekers kijken naar voorbeelden uit het buitenland, doen literatuuronderzoek en houden interviews met jongeren, ouders, hulpverleners en andere deskundigen. Daarna beschrijven en organiseren zij de werkwijze van een steunfiguur. Dit testen zij vervolgens bij zes gezinnen met een Veilig Thuis melding. Alle betrokkenen wordt gevraagd hoe het werken met een steunfiguur bevalt. Met die kennis brengen de onderzoekers verbeteringen aan in de praktijk (zogenaamd actie-onderzoek). Kinderen en jongeren hebben dus een belangrijke stem in het onderzoek.

Participatie

Jongeren zijn in alle fasen van het onderzoek betrokken, er wordt voor en met hen ontwikkeld en onderzocht.

Evaluatie Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de Wet verwijfsindex risicojongeren (VIR)

Projectnummer: 34004101

Projectleider: Prof. Dr. H.B. Winter, Pro Facto B.V.

De minister van VWS heeft, mede namens het Ministerie van Justitie en Veiligheid, het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur, het Ministerie van Sociale Zaken en Gelegenheid, de directie Maatschappelijk Ondersteuning van VWS, ZonMw verzocht zorg te dragen voor de uitvoering van de evaluaties van de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (Wet verplichte meldcode), de Wet verwijfsindex risicojongeren (Wet VIR). Omdat deze wetten waar het gaat om jeugdigen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, wordt in de evaluatie ook de relatie tussen beide wetten onderzocht. Het evaluatieonderzoek, dat valt onder het programma [Evaluatie Regelgeving](#) is begin 2019 van start gegaan en zal vermoedelijk eind 2019 opgeleverd worden.

De Wet VIR is in 2015 voor de eerste keer geëvalueerd. Voor de Wet verplichte meldcode betreft het de eerste evaluatie.

Beide evaluaties bestaan uit vier thema's. Per wet zal worden ingegaan op:

- a. De implementatie van het instrument
- b. De bekendheid met en het gebruik van het instrument
- c. De werking van het instrument (in relatie tot de doelstellingen van de wet)
- d. De samenwerking in de aanpak.

Daarnaast wordt gekeken naar de relatie tussen beide wetten waarbij wordt ingegaan op de veronderstelde en ervaren samenhang van de wetten, de verschillen en overeenkomsten in werking en de toekomstbestendigheid.

Het onderzoek is zowel rechtswetenschappelijk als empirisch van aard, en bestaat uit een combinatie van juridische en empirische onderzoeksmethoden. Na een verkennende fase – documentstudie, interviews en data-analyse, zullen deze onderdelen gelijktijdig en in samenhang worden uitgevoerd. Het onderzoek bestaat uit een juridische analyse, jurisprudentieonderzoek, oriënterende interviews, data-analyse, vragenlijstonderzoek onder professionals en gemeenten, casestudy's, gesprekken met jeugdigen, volwassenen en ouderen en expertinterviews.

Validatie van de ALPHA-NL

Projectnummer: 729300107

Projectleider: Remy Vink, TNO

Samenwerkingspartners: Eerste lijn verloskundigenpraktijken en een ziekenhuis; begeleidingscommissie, KNOV

Doel

Meer inzicht krijgen in de validiteit en betrouwbaarheid van de ALPHA-NL, een instrument voor zwangeren en verloskundigen om samen te bepalen of er tijdens de zwangerschap psychosociale hulp of een steuntje in de rug nodig is. Onderliggend doel: voorkomen van kindermishandeling en ongunstige opgroei-omstandigheden. Dit onderzoek draagt bij aan de wetenschappelijke onderbouwing van het preventie- en zorgcontinuüm dat bestaat van vroeg in de zwangerschap naar postnataal.

De Jeugdgezondheidszorg (JGZ) komt regulier niet tijdens de zwangerschap in beeld maar kan wel (een traject van) prenatale huisbezoeken van de jeugdverpleegkundige (PHB-JGZ) aanbieden. De JGZ is daarvoor afhankelijk van signalering en risicoselectie door de verloskundige.

Resultaten

De dataverzameling loopt nog, langzaam maar gestaag. De projectleider verwacht na de zomer (2019) resultaten te hebben.

Aanpak

De ALPHA-NL is een korte zelfinvullijst over ongunstige opgroei-omstandigheden c.q. risicofactoren voor kindermishandeling. Aanstaande ouders vullen de ALPHA-NL zo vroeg mogelijk in de zwangerschap in, in de wachtruimte voorafgaand aan een verloskundig consult. De verloskundige bespreekt de lijst met de aanstaande ouder(s) en kan op die manier signaleren en samen met cliënten nagaan of hulp tijdens de zwangerschap nodig is.

In dit onderzoek kijken de onderzoekers in het bijzonder naar de concurrente validiteit. Ook vergelijken ze de uitkomsten van de ALPHA-NL met het oordeel van een deskundige (twee verpleegkundigen en een medisch maatschappelijk werker) en met valide vragenlijsten gericht op stress, psychische problemen, *coping* en agressie als intermediaire maten. Tevens bepalen ze de sensitiviteit en specificiteit van de ALPHA-NL. Om meer te kunnen zeggen over de betrouwbaarheid, bepalen ze de interne consistentie van sub-schalen van de ALPHA-NL.

Participatie

Zwangeren zijn alleen als respondent betrokken. Ze zijn gevraagd naar hun mening over het instrument.

Onderzoek naar gemeentelijke aanpak kindermishandeling en partnergeweld

Projectnummer: n.v.t.

Projectleider: Marga Haagmans, Augeo

Samenwerkingspartners: gemeenten en Verweij-Jonker Instituut

Doel

Een landelijk beeld krijgen van de effectiviteit van de gemeentelijke aanpak van kindermishandeling en partnergeweld.

Resultaten

De eerste meting is afgerond en er is een eerste factsheet met eerste resultaten beschikbaar:

<https://www.augeo.nl/-/media/Files/Factsheet-Werkt-de-aanpak-van-kindermishandeling-en-partnergeweld.ashx>

De tweede meting vindt nu plaats en zal in augustus 2019 afgerond zijn.

Aanpak

Naast het G4-onderzoek in de vier grote steden wordt in negen Veilig Thuis-regio's onderzoek gedaan: betrokken zijn 1550 kinderen en 1068 gezinnen, die na melding bij VT op drie momenten uitgebreid worden geïnterviewd.

Participatie

Ouders en kinderen zijn als respondent betrokken.

Handle with Care

Projectnummer: n.v.t.

Projectleider: Marga Haagmans, Augeo

Samenwerkingspartners: gemeenten, onderwijs, politie, dienst leerplicht, Veilig Thuis

Doel

Snelle steun organiseren voor kinderen die huiselijk geweld meemaken waarvoor politiebezoek noodzakelijk was. Het gaat hierbij om steun op school, de eerste schooldag na het incident.

Resultaten

Twee pilots zijn geëvalueerd. Zie voor de tussenevaluatie <https://www.augeo.nl/-/media/Files/Handle-With-Care-digitale-tussenevaluatie-Augeo.ashx?la=nl-NL>. De komende periode wordt het project uitgebreid naar meer gemeenten waarin deze samenwerking wordt geïmplementeerd en willen de onderzoekers tweehonderd HwC-signalen meten en evalueren.

Aanpak

Het gaat in dit onderzoek uitdrukkelijk niet om een methodiek, maar om een nieuwe manier van samenwerken. In deze samenwerking geeft de politie snel een signaal door aan onderwijs over een kind: Handle with Care.

Participatie

Ouders worden via MR en anderszins betrokken bij de start van het project, Augeo jongeren zijn betrokken bij de ontwikkeling en het opstellen van de evaluatie.

Prevalentieonderzoek huiselijk geweld en kindermishandeling

5,5% van de Nederlandse 18+ bevolking heeft de afgelopen vijf jaar te maken gehad met ten minste één voorval van fysiek of seksueel geweld dat werd gepleegd door iemand uit de huiselijke kring. Daarnaast wordt naar schatting zeker 3% van de kinderen mishandeld – veel daarvan betreft ernstige verwaarlozing. Dit blijkt uit grootschalig prevalentieonderzoek naar huiselijk geweld en kindermishandeling uitgevoerd onder regie van het WODC.

Bij een derde van de volwassen slachtoffers bleef het bij een eenmalig voorval. Bij een grotere groep vond echter enkele malen (41%) of zelfs structureel (20%) geweld plaats. Het grootste deel van het geweld in huiselijke kring betreft (ex-)partnergeweld. Vrouwen worden duidelijk vaker slachtoffer van geweld in huiselijke kring dan mannen en dat geldt des te sterker bij structureel geweld. Vrouwen zijn ruim vijf keer zo vaak slachtoffer van structureel geweld door een partner of ex-partner.

Sinds 2015 heeft het WODC met ruim tien andere onderzoeksinstituten gewerkt aan een omvangrijk onderzoeksprogramma naar de aard en omvang van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het programma vond plaats op verzoek van de ministeries van Justitie en Veiligheid en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Het programma bestond uit acht afzonderlijke onderzoeksprojecten en is afgesloten met een synthese. Onze onderzoek partners waren het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Centerdata, Intraval, ITS Radboud Universiteit, Leiden University in samenwerking met TNO Child Health, Regioplan in samenwerking met Bureau Dijkstra, Rijksuniversiteit Groningen, Tilburg University, en Universiteit Utrecht in samenwerking met BOA en Breuer & Intraval.

Ontwikkeling

Doordat de metingen van de prevalentieonderzoeken over de tijd niet in alle opzichten goed vergelijkbaar zijn, moeten enige slagen om de arm worden gehouden over de ontwikkeling van de omvang van huiselijk geweld en kindermishandeling over de tijd. Er zijn geen aanwijzingen voor een stijging in de prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Het [syntheserapport 'De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland'](#) brengt de gegevens over het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling uit de afzonderlijke onderzoeken bij elkaar en plaatst deze in perspectief. Het is de eerste keer dat ook de samenloop van kindermishandeling en ander huiselijk geweld wetenschappelijk in kaart is gebracht.

Rapporten Onderzoeksprogramma aard en omvang huiselijke geweld en kindermishandeling

- A. [Voor schatten geschikt; vooronderzoek databronnen en methoden omvang huiselijk geweld en kindermishandeling](#) (2016)
- B. [Scholierenonderzoek kindermishandeling 2016](#) (2017) + [Infographic](#)
- C. [De samenloop en samenhang van huiselijk geweld en kindermishandeling binnen gezinnen; een literatuurverkenning](#) (2016)
- D. [Verbetering gendersensitiviteit van prevalentieonderzoek huiselijk geweld: advies](#) (2016)
- E. [Slachtofferschap van huiselijk geweld](#) (2018) + [Infographic](#)
- F. [Plegers van partnergeweld en kindermishandeling: verschillen, overeenkomsten en overlap](#) (2019)
- G. [NPM-207: Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen](#) (2018) + [Infographic](#)
- H. [Prevalentieschatting huiselijke geweld en kindermishandeling met vangst-hervangstmethoden](#) (2019)

Treating child abuse related PTSD in adolescents. Is skills training helpful or needed?

Projectnummer: 636320004

Projectleider: Rik Knipschild, Karakter

Samenwerkingspartners: -

Doel

De noodzaak en meerwaarde onderzoeken van een training in regulatievaardigheden voorafgaand aan traumagerichte behandeling van adolescenten met complexe PTSS.

Resultaten

Van juni 2017 tot september 2018 is een training in regulatievaardigheden ontwikkeld en in een pilot onderzocht. Vervolgens is er een RCT gestart. De inclusie loopt sinds september 2018. In 2019 – 2022 is het voornaamste doel om een antwoord te geven op de hoofdvraag van het onderzoek: wat is de noodzaak en meerwaarde van een regulatievaardigheden training in het effectief kunnen behandelen van PTSS bij adolescenten (12 – 18 jaar) met PTSS als gevolg van meervoudige en interpersoonlijke traumatisering.

Aanpak

Een RCT met twee condities, namelijk: 1) twaalf sessies vaardigheidstraining, plus twaalf sessies EMDR en 2) twaalf sessies EMDR zonder voorafgaand een training in regulatievaardigheden.

Participatie

Jongeren zijn op verschillende manieren betrokken. Onder andere in het ontwikkelen van materiaal voor psycho-educatie.

Kindermishandeling heeft zeer ingrijpende gevolgen voor de mentale en fysieke gezondheid van kinderen. Niet alleen tijdens de kinderjaren, maar ook op latere leeftijd. Het is dan ook belangrijk om kindermishandeling te voorkomen en daadkrachtig te bestrijden.

ZonMw financiert de ontwikkeling van nieuwe instrumenten en onderzoek naar werkzame elementen en andere factoren in interventies die het effect van een interventie bepalen. Ook worden andere factoren onderzocht die het effect in de aanpak van kindermishandeling bepalen, zoals basisvaardigheden en afstemming, rol- en taakverdeling tussen de verschillende ketenpartners en disciplines.

Dit onderzoek is bedoeld om kindermishandeling zo vroeg mogelijk op te sporen, te voorkomen én te stoppen. Verspreiding van de wetenschappelijke onderbouwing is belangrijk om de zorg steeds verder te verbeteren. In deze bundel vindt u een overzicht van alle lopende en recent afgeronde projecten op het gebied van kindermishandeling.

ZonMw stimuleert
gezondheidsonderzoek en
zorginnovatie

Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Telefoon 070 349 51 11
kindermishandeling@zonmw.nl
www.zonmw.nl/kindermishandeling
 ZonMw: Jeugd

